

1.0 INNLEDNING

Denne rapporten er en dokumentasjon av studentevaluering gjort på bakgrunn av FOU- arbeidet som startet høsten 2001. Prosjektansvarlig: høgskolelærer Ragna Ingeborg Engelién og høgskolelærer Siv Sønsteby Nordhagen.

Deltagende sykehjem har utarbeidet velkomstheter der læresituasjoner som finnes på sykehjemmene er beskrevet. Heftene ble første gang brukt høsten 2002 og prosjektet ble evaluert våren 2003.

Prosjektet har tittelen:

”Læresituasjoner i pleie og omsorgstjenesten i kommunen”

Bakgrunnen for arbeidet er en videreføring av arbeidet med å kvalitets sikre praksisstudiene i pleie og omsorgstjenesten i kommunen.

Grunnutdanningen i sykepleie fikk i jan. 2000 ny sentralrammeplan. Fagplan og undervisningsplaner for Høgskolen i Gjøvik, den gang avdeling for helsefag (AH) organiserer praksisstudier første studieår, introduksjonspraksis, i sykehjem. Hjemmebasert omsorg er arena for veiledede praksis studier i tredje studieår. Rammeplan og forskrift for 3-årig sykepleierutdanning (KUF, jan 2000) sier i forbindelse med praksisstudier første studieår at

”høgskolen samarbeider med praksisfeltet ved utforming av rammer for organisering og gjennomføring av studiene”

og i omtalen av veiledede praksisstudier at

”for hver praksisperiode skal høgskolen og praksisfeltet sammen utarbeide konkrete planer for praksisstudiene som beskriver hva studentene kan lære på det enkelte praksissted. Høgskolen har hovedansvar for å påse at planene er i tråd med fag- rammeplan. Praksisstedet har ansvar for å konkretisere og beskrive de læresituasjoner og sykepleie – og samarbeidsutfordringer som finnes på deres arbeidsplass”.

Prosjektet bygger på:

- FOU-rapport HIG 2001: ” Teori i praksis – teori for praksis. Delrapport nr 5: Studentenes møte med praktisk virkelighet”.

I denne rapporten inngår en evaluering av høgskolens retningslinjer for introduksjonspraksis utarbeidet av høgskolelektor Haldis Bøe Nyhus, brukt høsten 2000 for kull 00HGRS.

- Evalueringsresultatene fra studenter, praksisfeltets sykepleiere og lærer. Resultatene er innarbeidet i revisjon av undervisningsplanen for studieenhet 1 år 2000 til undervisningsplanen år 2001.
- Fou rapport HIG 2003 Prosjekt ” Teori i praksis – teori for praksis”, delrapport 10 Læresituasjoner i pleie og omsorgstjenesten i kommunen. (vedlegg 1)

Dette er en rapport skrevet av Engelian og Nordhagen basert på evaluering fra sykepleierne ved de 4 aktuelle sykehjemmene. Sykepleierne evaluerer bruken og nytten av de konkretiserte læresituasjonene.

Hovedhensikten med prosjektet vårt var å

”Identifisere, konkretisere og prioritere læresituasjoner i pleie og omsorgstjenesten for første og tredje studieår, og dermed kvalitetssikre praksisstudiene i sykehjemmet”

I desember 2001 ble det innledet et samarbeidet med 4 sykepleiere fra store nærliggende sykehjem. Høgskolelærer Ragna Ingeborg Engelian, høgskolelærer Siv Sønsteby Nordhagen og disse fire sykepleiere utgjorde en samarbeidsgruppe. Målet for samarbeidsgruppen var å identifisere og å beskrive de aktuelle læresituasjoner ved det enkelte sykehjem. Disse beskrivelsene skal danne rammen for praksisstudiene, slik at studentene kan utnytte de faktiske sykepleieutfordringer som finnes ved det enkelte sykehjem. Sykehjemmene er organisert slik at de enkelte avdelinger har ulike utfordringer og kan synliggjøre ulike sider ved yrket.

2.0 TILNÆRMING OG METODE

Dette utviklingsarbeidet anvender prinsipper fra aksjonsforskning. Aksjonsforskning har sin basis i hermeneutisk – fenomenologisk tilnærming. Begrepet aksjonsforskning ble lansert av den tysk – amerikanske sosialpsykologen Kurt Lewin på 1940 – tallet. I følge Hummelvoll (2003, s. 21-23), definerer Lewin (1997) aksjonsforskning på følgende måte: ” en sammenlignende utforskning av betingelsene for og virkningene av samfunnsmessig handling og forskning, som fører til samfunnsmessig handling” (s 144). Videre mener han: ” Forskning som ikke produserer annet enn bøker er ikke tilstrekkelig” (s. 144). Hummelvoll betegner aksjonsforskning som forskning med henblikk på samfunnsmessig styring og ingeniørkunst (´social engineering´). Målet med aksjonsforskning er i følge Lewin å skape forandringer i praksis, forbedre eksisterende og utvikle ny teori. Hans vektlegging av praktiske problemstillinger har fortsatt å være et karakteristisk trekk ved denne forskningstilnærmingen. Aksjonsforskningens vitenskaplige status er preget av uklarheter og uenighet.

For de fleste aksjonsforskere oppfattes imidlertid virksomheten som forskning. Kalleberg presiserer at for at noe skal kalles vitenskap, er det to sentrale krav som må oppfylles:

- 1) Kravet om dokumentasjon av erfaringer.
- 2) Kravet om argumentasjon i forhold til et erfaringsmateriale.

Som vi ser det er dette i tråd med de prinsipper vi mener å ha anvendt i fht vårt utviklingsarbeid. Sykepleiere i praksis henvendte seg til oss med ønske om å skape forandring i praksis, og videre utvikle et samarbeid med høgskolen.

Aksjonsforskningsstudiene innen sykepleie plasseres som oftest innen teknisk samarbeid, men det har skjedd forandringer det siste tiåret.(Holter & Schwartz – Barcott s. 302) I løpet av siste tiår ser vi gjennom dokumentert forskning at flere studier preges av gjensidig samarbeid. Handlingsorientert forskningssamarbeid faller primært inn under gjensidig samarbeid. (Hummelvoll, 2003 s. 28).

Vi mener vårt utgangspunkt er mest beslektet med teknisk samarbeid, men ser også klare tilnærminger til gjensidig samarbeid. Det eksisterte et samarbeid mellom prosjektansvarlige og de fire sykepleierne. I samarbeidsmøtene motiverte vi sykepleierne ved å konkretisere læresituasjoner i det enkelte sykehjem.

“Sluttproduktet er tiltak med sikte på forbedring av den sosiale realitet, ikke tekster hvor det argumenteres og dokumenteres (med sikte på å utvide og forbedre settet av sertifiserte kunnskaper og innsikter innenfor et forskningsfelt) (Kalleberg 1992, s.17).

Lojaliteten er knyttet til selve aksjonen og resultatet av den.

Tanken bak aksjonsforskning er at forskningen skal bidra med praktiske løsninger på samfunnets praktiske problemer. For å oppnå dette må de som har problemene og som kjenner dem på kroppen, trekkes aktivt med i forskningsprosessen.

Uttrykket aksjonslæring er i prinsippet det samme som aksjonsforskning. Men aksjonslæring vil ikke bare ha som siktemål å forbedre praksis, men også et nytt siktemål ved at kollektiv praksis kan bidra til å legge forholdene til rette for fornyelse på en grunnleggende måte (Imsen 1997).

Aksjonslæring er en form for innhenting av kunnskap om praksis, slik at en på en systematisk måte kan trekke erfaringer ut av det som skjer og bygge på disse i den videre planleggingen. Strategien er inspirert av aksjonsforskning, og som har røtter i Kurt Lewins teoritradisjon. Vi viser for øvrig til teorigrunnet i delrapport nr.1, Teori i praksis - teori for praksis.

I konklusjonen i delrapport 10 mener vi at vårt arbeid har en svakhet i forhold til evalueringen. Studentene i 1. og 3. studieår hadde ikke hatt muligheten til å evaluere læresituasjonene på sykehjemmet. Denne evalueringen ble gjennomført våren 2004. Vi vil i denne rapporten presentere resultatet av dette arbeidet.

I brev til studieleder på sykepleieutdanningen ba vi i forkant om tillatelse til å gjennomføre student evaluering av prosjektet "Læresituasjoner i pleie og omsorgstjenesten i kommunen" (vedlegg 2). Vi fikk positiv tilbakemelding fra studieleder. Heftene med læresituasjoner for første og tredje år ble anvendt i Introduksjonspraksis og veiledet praksis høsten /våren 2003.

I forbindelse med avslutningen av praksisperiodene delte skolens veiledere ut evalueringsskjema, med lukkede og åpne spørsmål. Disse ble utlevert direkte til studentene på de aktuelle sykehjem (vedlegg 3).

For 1. semesterstudentene svarte 27 av 41 informanter. På et av de fire sykehjemmene fikk vi i etterkant vite at kontaktpersonene ikke hadde fått utdelt velkomstheftet av ledelsen. Dette mener vi kan ha betydning for den lave svarprosenten fra informantene som var i Introduksjonspraksis på dette sykehjemmet. Et av sykehjemmene hadde ikke faste kontaktpersoner vi antar dette kan være av betydning for lav svarprosent fra dette sykehjemmet. Det er antakelig av betydning at prosjektansvarlige ikke hadde ansvar for administrering av spørreundersøkelsen på et av sykehjemmene.

For 6. semester studentene i veiledet praksis svarte 11 av 14 informanter. Her har vi få informanter fordi få studenter er utplassert på sykehjem i 6. semester. På et av sykehjemmene ble det ikke purret på evalueringsskjemaet, og dette er beklagelig. Samlet sett er vi likevel fornøyd med svarprosenten.

3.0 PROSJEKTETS TEORETISKE OG PRAKTISKE FORANKRING

3.1 HØGSKOLENS OG SYKEHJEMMENES RAMMER OG FORSKRIFTER

I Rammeplan og forskrift, sykepleierutdanningen (januar 2000) beskriver praksis i første studieår som følger:

”Hensikten med praksis i første studieår er at studenten tidlig skal erfare hva sykepleie som yrke innebærer og hvordan dette fungerer i et samarbeid i større organisasjoner. Studiet bør fortrinnsvis gjennomføres i første semester og skal omfatte minst 4 uker. Erfaringer skal danne grunnlag for den teoretiske og praktiske introduksjonen til sykepleiefaget som foregår i høgskolens lokaler. Høgskolen samarbeider med praksisfeltet ved utforming av rammer for organisering og gjennomføring av studiene” (KUF, s.49)

Ved HIG, AH gir undervisningsplanen føringer på 5 uker Introduksjonspraksis (IP) i sykehjem, der fokus er å ”erfare sykepleie som yrke”. I forkant har studentene fått en 6 ukers introduksjon av sykepleieutdanningen.

Introduksjonspraksis foregår i kommunens pleie- og omsorgstjeneste. Studenten skal i Introduksjonspraksis delta sammen med praksisstedets sykepleiere i ulike aktivitetsområde.

AH har utarbeidet et eget hefte (introduksjonshefte) i forbindelse med tilrettelegging av Introduksjonspraksis (Bø Nyhus, 2001)

For å tydeliggjøre sammenhengen mellom studentenes læringsmål og praksisplassenes handlingsplaner ble *Rundskriv om kvalitet i pleie – og omsorgstjenesten(kvalitetsforskriftene)* koblet sammen med Virginia Hendersons punkter for å møte pasientens behov ved utarbeiding av hefte. Kvaliteten av sykepleien vurderes ikke bare ut fra det sykepleieren gjør, men i nær sammenheng med hvordan handlingene utføres. Dette poengteres i Kvalitetsforskriften.

Videre vises det til faktorer som er av betydning for å sikre ivaretagelse av grunnleggende behov. Taushetsplikten er utdypet. Her fremheves et tjenestetilbud som i størst mulig grad gir trygghet og forutsigbarhet; respekt for brukeren og brukermedvirkning.

Denne kvalitetsbeskrivelsen er en rettesnor for arbeidet som utføres i sykehjemmet.

Veiledet praksis i kommunehelsetjenesten foregår primært i hjemmetjenesten. De sykehjemmene som har deltatt i vårt prosjekt har fått mulighet til å veilede 6.semester studenter. Studenten skal i denne praksisperioden yte sykepleie til ulike brukere av pleie- og omsorgstjenesten, med spesielt fokus på å vurdere og å planlegge sykepleie til den enkelte eldre. Studenten skal ta ansvar for ledelse av sykepleien til en gruppe pasienter.

Sykepleier i praksisfeltet vil kunne veilede og korrigere studenten i læresituasjoner før, under og etter gjennomføring av sykepleiehandlinger. Dialogen eller samtalen vil være den viktigste metoden veileder benytter ved refleksjon sammen med student og kontaktsykepleier over studentens egne beskrivelser og selvevaluering i de ulike læresituasjoner.

Studentene reflekterer skriftlig over de sykepleiehandlinger som utføres ut fra kravene i Kvalitetsforskriften.

3.2 SAMMENHENGEN MELLOM TEORETISK OG PRAKTISK KUNNSKAP

På samme måte som i andre profesjonsutdanninger foregår det en kontinuerlig diskusjon mellom HIG og det omliggende praksisfelt i Oppland når det gjelder sammenhengen mellom teoretisk og praktisk kunnskap. Selv om både høgskole og praksisfelt har en tendens til å tilrettelegge sin egen hovedfunksjon størst vekt, antar vi at begge parter er innforstått med at det ikke er snakk om enten eller – men et ”både – og”.

Høgskolen ønsker gjennom prosjektet ”Teori i praksis – teori for praksis” å understreke betydningen av en slik ”både – og” tenkning. Grunnlaget for kunnskapsutvikling finnes i praksis, og anvendelse av teoretisk kunnskap i praksis er nødvendig for evaluering og videreutvikling av kunnskap. Det er gjennom dialog og samhandling, og gjensidig respekt og forståelse for hverandres ståsted at de som hovedsakelig arbeider i praksis og de som hovedsakelig arbeider med teori, sammen kan utvikle kunnskap som kan bidra til å høyne kvaliteten på utøvelsen av faget (Vestar, 1999).

Teoretisk kunnskap er offentlig, den kan i prinsippet tilegnes og brukes av enhver som er interessert i kunnskapen (Kirkevold, 1996). Den praktiske kunnskapen beskriver Kirkevold som konkret og spesiell, subjektiv og historisk. Det vil si at kunnskapen er knyttet til bestemte opplevelser og hendelser. Den er knyttet til den sykepleieren som har gjort erfaringene, og til de bestemte opplevelsene og erindringerne vedkommende har hatt. På grunnlag av mange lignende praktiske erfaringer gjør vi oss tanker og oppfatninger om hvordan verden er mer generelt, hevder Kirkevold.

Etter vår mening er den praktiske kunnskapen de ferdigheter som beherskes. Denne kunnskapen omfatter rasjonelle ferdigheter som for eksempel identifisering av data, problemløsning, refleksjon og konsekvensanalyse i et etisk dilemma. Praktisk kunnskap for oss omfatter også samhandling - som lytting og evne til å fange opp andre menneskers mening og forståelse. I tillegg er det å ha et klart språk og formidlingsevne og evne til samarbeid viktig. Manuelle ferdigheter er også en del av den praktiske kunnskap som for eksempel det å stille en pasient. For oss er altså praktisk kunnskap i sykepleien en helhetlig handling som er grunnlagt i teoretisk kunnskap.

Vi mener ut fra egen erfaring, og med bakgrunn i dokumentert teori, at praktisk kunnskap utvikles gjennom erfaring. Denne erfaring må reflekteres over ved å bruke teoretisk kunnskap og ved å være i dialog med andre. På denne måten blir sykepleiere bevisste og utvikler sin praktiske kunnskap.

Å være reflektert og tenke kritisk er kompetanse mange av pleierne i sykehjemmene innehar. Dette kommer daglig til uttrykk i forbindelse med rapportering, eller i andre mer eller mindre uformelle samtaler og drøftinger omkring planlegging og iverksetting av pleie- og omsorg. Dette er kvaliteter sykepleierne ønsker å identifisere seg med. Det som imidlertid er en utfordring på mange av praksisplassene våre, slik vi erfaringsmessig kjenner dem, er å sette denne kritiske tenkningen i system og å dokumentere kunnskapen.

Refleksjon og kritisk tenkning er en del av en problemløsende metode, som kjennetegner sykepleie. Dette er den samme problemløsende fremgangsmåte som er overordnet alle former for forskning og utviklingsarbeid. Nytteverdien av dette prosjektet blir ut fra det overstående, å kunne bidra med en konkretisering gjennom revisjon og videreutvikling av undervisningsplaner og studieoppgaver.

Prosjektet vil bidra til å oppfylle rammeplanens intensjon om høy kvalitet på praksisstudier og at de organiseres og planlegges i samarbeid med praksis. Praksisstudiene skal bidra til å utdanne reflekterte sykepleiere som har den handlingskompetanse som det fremtidige yrke krever. Ved at praksisfeltet konkretiserer læresituasjoner som representerer deres funksjons- og ansvarsområde på den enkelte avdeling, bidrar de til at praksisstudiene får den ønskede kvalitet. Studiestedenes sykepleiere får et eierforhold til planene, og veiledningen av studentene vil rettes mot studiestedets aktuelle faglige utfordringer. Ved at praksisstedets sykepleiere besvarer spørsmål som: Hva er vi gode på her på denne avdelingen? Hva skal studenten fokusere på i første år, og hva må være en fordypning i 3 år?

Gjennom prosjektet vil en kunne oppnå en bevisstgjøring på egen rolle og ansvarsfordeling mellom høgskole og praksisfelt når det gjelder veiledning av studentene. Med andre ord vil konkrete planer for praksisstudiene være nyttig ved utforming og revisjon av studieenhetenes undervisningsplaner og høgskolens utvalg av hensiktsmessige studiesteder gjennom tre år.

Prosjektets målsettinger ble operasjonalisert til følgende:

Hovedmål

- Identifisere, konkretisere og prioritere læresituasjoner i pleie og omsorgstjenesten for første og tredje studieår.
- Kvalitetsikre praksisstudiene i pleie og omsorgstjenesten i kommune

Delmål:

- Læresituasjonene på institusjons- og avdelingsnivå er beskrevet
- Studentene nyttegjør seg de aktuelle læresituasjoner
- Prosjektet bidrar til fagutvikling og refleksjon i høgskolen og praksisfelt gjennom dialog og samarbeid
- Prosjektet bidrar til at nyutdannede sykepleiere fra Høgskolen i Gjøvik har gode kunnskaper fra pleie og omsorgstjenesten i kommunen
- Studentene har handlingskompetanse i eldreomsorg som kan anvendes på alle nivåer i helsetjenesten

4.0 PRESENTASJON, ANALYSE OG DISKUSJON AV DATA I STUDENTEVALUERINGEN

Som prosjektansvarlige har vi tatt for oss alle spørsmål i evalueringsskjemaet, lukkede og åpne. Vi har valgt å se evalueringene for 1.semesterstudentent i introduksjonspraksis (IP) og for 6.semesterstudentene i siste veiledede praksisperiode (VPH3011) samlet. Det var mange ulike kommentarer som kom fram i evalueringsskjemaet, noen av kommentarene ser vi tydelig er gitt i forhold til IP heftet og evalueringsskjemaet og ikke i forhold til velkomstheftet. Det vil føre for langt å ta med alle kommentarene. Vi har valgt å fokusere på det som er relevant i forhold til vårt arbeid - nemlig nytten av velkomstheftet i veiledning av studenter og prosjektets måloppnåelse.

Har heftet vært til hjelp for å tydeliggjøre avdelingens mål og læresituasjoner?

Samtlige av 1.semester studentene bekrefter at velkomstheftet har vært til hjelp for å tydeliggjøre avdelingens mål og læresituasjoner. Ut fra kommentarer som er gitt ser vi at heftet har betydning som forberedelse til "bli kjent fasen". Dette viser at beskrevne læresituasjoner på avdelingsnivå er med og øker bevisstheten hos informantene, og er i tråd med prosjektets målsetting.

1. semester studentene ble spurt om de hadde erfaring fra arbeid innen helsesektoren før de begynte på Høgskolen i Gjøvik, 18 av informantene bekreftet dette. Vi ser av kommentarene at disse at også har behov for å få tydeliggjort avdelingens mål og læresituasjoner.

Av 6. semester studentene er det ni som svarer ja og to svarer nei på om heftet har vært til hjelp for å tydeliggjøre avdelingens mål og læresituasjoner. Ut fra kommentarene ser det ut til at heftet er et hjelpemiddel for å synliggjøre de læresituasjonene som finnes.

Har struktureringen av læresituasjoner vært en hjelp til faglig refleksjon for deg sammen med din kontaktperson?

Av 1. semester studentene svarte sytten at strukturering av læresituasjoner var en hjelp til faglig refleksjon sammen med kontaktpersonen, mens ti mente dette ikke var av betydning. Her ser vi det er sammenfall mellom de som ikke har reflektert og de som ikke har hatt kontaktperson. Dette gir et bilde av at faste kontaktpersoner har betydning for faglig refleksjon i praksis. Det er interessant å merke seg at fem av respondentene sier de ikke har hatt kontaktpersoner i praksis, og de samme svarer at de ikke har reflektert faglig.

Av 6. semester studentene svarer to ja, og ni svarer nei på spørsmålet. Dette kan være uttrykk for at veilederne i liten grad reflekterer sammen med studentene i 6. semester. En årsak kan være at velkomstheftene foreløpig er for lite kjent hos veilederne i praksis, fordi det er første gang de blir benyttet i veiledet praksis. Kanskje er dette de veilederne som ikke ønsker å ha studenter, eller kanskje de som ikke reflekterte faglig sammen med sine studenter før de fikk heftet heller.

Flere av 1. semester studentene har hatt hjelp av å få strukturert læresituasjonene enn det 6. semester studentene har. Dette mener vi kan forklares med at 1. semester studentene ikke har funnet sin rolle som studenter, og har mindre erfaringsbakgrunn fra praksisstudier.

Har skriftliggjøring av læresituasjoner virket motiverende for din læring og tydeliggjort mangfoldet av læresituasjoner som er på sykehjemmet?

Av tjuesju 1.semester studenter svarer tjuefire at velkomstheftet har virket motiverende for læring, og tydeliggjort mangfoldet av læresituasjoner som er på sykehjemmet. Kommentarene kan tyde på at også de som tidligere har erfaring fra praksis, mener at læresituasjonene virker motiverende og tydeliggjør mangfoldet av læresituasjoner.

Av 6.semesterstudentene svarer fem ja, seks har svart nei på om tydeliggjøringen av læresituasjonene virker motiverende. Av de fem informantene som har svart ja, har fire kommentert spørsmålet. Kommentarene viser at informantene mener at skriftliggjøringen forenkler læringsprosessen, spesielt gjelder dette "bli kjent fasen". Dette gir studentene kjennskap til de læresituasjonene som finnes på det enkelte sykehjem.

Det kan se ut til at 1. semester studentene mangler oversikt over de læringsmuligheter praksisarenaen har å tilby.

Mener du at avkryssingsrubrikkene i heftet er hensiktsmessig for læring ?

Av tjuesju 1.årsstudenter mener tjuseks at avkryssingsrubrikkene er hensiktsmessig for læring. De begrunner dette med at avkryssingsrubrikkene får en til å tenke over hvor mye som er viktig innenfor pleie - og omsorgssektoren, og hvor mye man lærer ved en slik praksisperiode.

Av 6.semester studenter svarer seks at avkryssingsrubrikkene er nyttig for læring, fire mener de er uhensiktsmessige. De som mener avkryssing er negativt, mener likevel dette kan være positivt for 1.årsstudentene. Dette fordi deres fokus i veiledning går direkte inn i pleie og omsorg, mens 3. årsstudentene har fokus på adm. og ledelse, veiledning og undervisning.

Ut fra svarene mener vi avkryssingen er med på å bevisstgjøre studentene de læresituasjoner som sykehjemmet kan tilby, og når de krysser av blir de minnet på de oppgaver som de ikke har utført.

Var det hensiktsmessig å systematisere læresituasjonene på sykehjemmet ut fra kravene i kvalitetsforskriften?(Rundskriv om kvalitet i pleie- og omsorgstjenesten. Sosial- og helsedepartementet,1997)

Svarene 1.årsstudentene ga viser at tjuseks mener det er hensiktsmessig å systematisere læresituasjonene på sykehjemmet ut fra kvalitetsforskriften, mens en av informantene ikke har besvart spørsmålet. Ut fra kommentarene kan det se ut som at det er hensiktsmessig at kvalitetsforskriften er operasjonalisert i sykehjemmenes læresituasjoner, og at dette gir en god oversikt.

Svarene 3.års studentene ga viser at ni mener det er hensiktsmessig å systematisere læresituasjonene på sykehjemmet ut fra kvalitetsforskriften, mens to er uenig i dette. De to som er uenig har ikke brukt heftet, jfr andre spørsmål i spørreskjemaet.

Svarene viser at studentene har gjort seg kjent med kvalitetsforskriften, og vi mener dette er med på å kvalitetssikre pleien som gis av studentene. Det bidrar også til at nyutdannede sykepleiere fra Høgskolen i Gjøvik har gode kunnskaper fra pleie og omsorgstjenesten i kommunen.

Mener du at avkryssingsrubrikkene i velkomstheftet førte til at du oppsøkte læresituasjoner på andre avdelinger i sykehjemmet?

Av 1.årsstudentene mener fem at avkryssingsrubrikkene i velkomstheftet førte til at de oppsøkte læresituasjoner på andre avdelinger i sykehjemmet. Tjue mente at de fikk med seg læresituasjonene ved å være fast på den avdelingen de var tildelt. To har ikke besvart spørsmålet.

Av 6. semester studentene mener tre at velkomstheftet var til hjelp for å oppsøke læresituasjoner på andre avdelinger i sykehjemmet, åtte mente dette ikke var til hjelp.

Vi mener at 1.årsstudentene har mer enn nok med å være fast på en avdeling i sitt første møte med praksis. De er usikre og utrygge i sin rolle som studenter, ni av studentene har heller ingen praksiserfaring fra tidligere. Dermed ser vi at det er tilstrekkelig med læresituasjoner å finne på en avdeling.

Våre erfaringer tilsier at studentene i 6.semester høyst sannsynlig har utført de læresituasjonene som dokumenteres i velkomstheftet tidligere i utdanningen. Dette kan også ha sammenheng med at studentene i 3.året har fokus på administrasjon og ledelse. Gjennom evalueringsporteføljen har studentene krav i forhold til faglig engasjement og initiativ. Dermed stiller skolen større krav til sjølstendighet i studentrollen hos de snart nyutdannede sykepleierne.

Har du bevisst brukt kvalitetsforskriften i utøvelsen av sykepleiehandlinger for å dekke pasientenes grunnleggende behov?

Av de tjuesju 1.årsstudentene sier tjuefem at de bevisst har brukt kvalitetsforskriften i utøvelsen av sykepleiehandlinger for å dekke pasientenes grunnleggende behov. To har ikke besvart spørsmålet. Ut fra kommentarene ser vi at studentene har brukt skolens IP- heftet med Hendersons 14 gjøremål for å utføre grunnleggende sykepleie.

Av 6.semester studentene svarer sju at de bruker kvalitetsforskriften bevisst i utøvelse av sykepleiehandlinger, mens fire svarer negativt på dette. Vi ser at det er spesielt i forbindelse med refleksjonsoppgaver av skriftlig karakter at studentene har benyttet kvalitetsforskriften. Dette tydeliggjør for oss sammenhengen mellom studentens læringsmål og sykehjemmenes utøvelse av pleie og omsorg. Vi mener dette bidrar til reflekterte og kritisk tenkende studenter.

Har du hatt sykepleier som kontaktperson? Mener du dette var av betydning for din læring?

Det er et krav fra skolen at 6.semester studentene har sykepleier som kontaktperson, da dette er en veiledet praksisperiode. Det er derimot ikke et krav fra skolen om at 1. års studenter skal ha sykepleier som veileder.

Dermed mener vi det er betimelig å spørre disse studentene om hvilken yrkesbakgrunn veilederne har, og om de mener dette er av betydning for deres læring.

Nitten av informantene har hatt sykepleier som kontaktperson. To har hatt hjelpepleier som kontaktperson, mens seks svarer at de ikke har hatt fast veileder. Ut fra de femten kommentarene mener 1.årsstudentene at det er positivt å bli veiledet av sykepleier, og at fokuset ut fra rammeplanens intensjon var ivaretatt. De to som er veiledet av hjelpeleiere mener at fokuset på pleie og omsorg i veiledningen er godt ivaretatt og er godt fornøyde.

Ut fra kommentarene ser det ut til at de uten fast veileder har savnet tilbakemelding og refleksjon. Dette er i tråd med den erfaring vi har. Det er nødvendig for kontinuitet på veiledning at studentene har faste veiledere. Med det tempo som er i den praktiske hverdag kan det være rom for ansvarsfraskrivelse når ingen har personlig ansvar for veiledning av, og refleksjon med studentene.

Nevn tre fordeler ved bruk av velkomstheftet:

Det vi mener å se ut fra de femtifem kommentarene vi fikk fra 1.årsstudentene er at velkomstheftet klart bidrar til en bevisstgjøring av de læresituasjoner som finnes ved de enkelte sykehjem, og at heftet forenkler "bli kjent fasen".

De elleve 6.semester studentene ga til sammen tjue kommentarer. Ut av kommentarene kan vi lese de samme tendenser som hos 1. årsstudentene.

Studentene opplever gjennom velkomstheftene at de blir ønsket velkommen og tatt i mot på en forberedt og seriøs måte.

Heftet er en hjelp i planlegging og strukturering f eks i f.h. til individuelle innlæringsmål og ulike læresituasjoner.

I tillegg mener 6. semester studentene at heftene er en hjelp i forhold til ulike refleksjonsfoki. Dette gjelder spesielt konkretiseringen av læresituasjoner i forhold til kvalitetsforskriften

Nevn tre forslag til forbedring av velkomstheftet

Ut fra de tjue forslagene vi fikk ser det ut til at heftet bør være mer utfyllende på noen punkter. Dette gjelder spesielt 6. semester studentene som mener det bør være dokumentert læresituasjoner tilknyttet tverrfaglig diskusjon.

Førsteårsstudentene etterspør læresituasjoner i forhold til dokumentasjon.

Mange mener heftet er et godt redskap for å gjøre seg kjent på sykehjemmene og for å få konkretisert læresituasjonene som finnes.

I hovedsak mener informantene at det bør brukes mer aktivt i veiledning av studentene både av lærerne på høyskolen og kontaktsykepleierne.

Er det samsvar mellom læresituasjonene som er beskrevet i velkomstheftet og det du opplevde i praksis?

Trettien studenter svarer at det er samsvar mellom læresituasjoner som er beskrevet i velkomstheftet og det de opplever i praksis. Tre informanter avkrefter dette, mens fire ikke har besvart spørsmålet.

Dette ser vi på som meget positivt, det er stor validitet i fht heftene og det sykepleierne i praksis mener de utfører av sykepleiehandlinger ved de enkelte sykehjem. Vi mener dette synliggjør høy kvalitet på praksisplassene vi bruker, og bidrar dermed til at studentene har handlingskompetanse i eldreomsorg som kan anvendes på alle nivåer i helsetjenesten.

Vurder din egen bruk av velkomstheftet på en skal fra 1 – 10 (sett et kryss på skalaen)

Dette spørsmålet er det kun studentene i 6. semester som har fått mulighet til å svare på. Dette ser vi er en svakhet. Det hadde vært interessant å se om svarene kontaktsykepleierene og førsteårsstudentene ga, var i samsvar med dette resultatet.

Åtte av elleve informanter sier de sjelden har brukt velkomstheftet. Svarene viser at velkomstheftene er brukt i langt mindre grad enn vi forventet. Dette kan ha sammenheng med at heftet er nytt for både 3.årsstudentene og veilederne i praksis. En annen grunn kan være at studentene har en betydelig arbeidsmengde med arbeidskrav i evalueringsporteføljen. Disse arbeidskravene er obligatoriske og vurderes i forhold til ”bestått, ikke bestått” praksis. Det kan også være av betydning at ikke alle praksisplasser har velkomsthefter, noe som gjør at den enkelte lærer ikke anvender disse i veiledning på refleksjonsvakter. Det kan også være at heftene har for liten forankring i praksis.

5.0 KONKLUSJON OG VIDERE ARBEID

Hensikten med praksisstudier første studieår er at studenten tidlig skal erfare hva sykepleie som yrke innebærer og hvordan dette fungerer i et samarbeid i større organisasjoner.

Praksisen i 6.semester har fokus på administrasjon, ledelse, veiledning og tverrfaglig samarbeid.

Vi mener å se at prosjektet har bidratt til å oppfylle rammeplanens intensjon om høy kvalitet på praksisstudier. Disse er organisert og planlagt i samarbeid med praksis.

Samarbeidsgruppens målsettinger ble derav operasjonalisert til følgende:

Hovedmål:

- Identifisere, konkretisere og prioritere læresituasjoner i pleie og omsorgstjenesten for første og tredje studieår.
- Kvalitetssikre praksisstudiene i pleie og omsorgstjenesten i kommune

Delmål:

- Læresituasjonene på institusjons- og avdelingsnivå er beskrevet
- Studentene nyttegjør seg de aktuelle læresituasjoner
- Prosjektet bidrar til fagutvikling og refleksjon i høgskolen og praksisfelt gjennom dialog og samarbeid
- Prosjektet bidrar til at nyutdannede sykepleiere fra Høgskolen i Gjøvik har gode kunnskaper fra pleie og omsorgstjenesten i kommunen
- Studentene har handlingskompetanse i eldreomsorg som kan anvendes på alle nivåer i helsetjenesten

Evalueringen viser samlet sett at beskrevne læresituasjoner på avdelingsnivå er med på å øke bevisstheten hos informantene. Dette er i tråd med prosjektets målsetting, som er å identifisere, konkretisere og prioritere læresituasjoner i pleie og omsorgstjenesten for første og tredje studieår.

Studentene sier det er stort samsvar mellom praksisutøvelsen og de skrevne læresituasjoner på sykehjemmet. Dette ser vi på som meget positivt. Det er stor validitet i fht heftene og det sykepleierne i praksis mener de utfører av sykepleiehandlinger ved de enkelte sykehjem. Vi mener dette synliggjør høy kvalitet på praksisplassene vi bruker, og bidrar til at studentene har handlingskompetanse i eldreomsorg som kan anvendes på alle nivåer i helsetjenesten.

Studentene opplever gjennom velkomstheftene at de blir ønsket velkommen og tatt i mot på en forberedt og profesjonell måte.

Det at studentene har faste kontaktpersoner i 1.semester ser ut til å bidra til økt refleksjon. Vi ser betydningen av at studentene har en fast kontaktperson å forholde seg til for å oppnå et høyt læringsutbytte.

Det ser det ut til at 6.semesterstudentene reflekterer mindre sammen med kontaktsykepleierne enn 1.årsstudentene. 6.semester studentene er selvfølgelig mer selvstendige og har arbeidskrav som krever skriftliggjøring av refleksjon over sykepleiehandlinger.

Vi ser at det er spesielt i forbindelse med refleksjonsoppgaver av skriftlig karakter at studentene har benyttet kvalitetsforskriften. Dette tydeliggjør for oss sammenhengen mellom studentens

læringsmål og sykehjemmenes utøvelse av pleie og omsorg. Vi mener dette bidrar til reflekterte og kritisk tenkende studenter.

1.semester studentene ser ut til å ha større læringsutbytte av Velkomstheftene enn 6.semester studentene, noe vi mener kan komme av at 1.semesterstudentene ikke har funnet sin rolle som studenter, og har mindre erfaringsbakgrunn fra praksisstudier.

Det kan se ut til at Velkomstheftene gir oversikt over de læringsmuligheter praksisarenaen har å tilby, og dermed fører til større læringsutbytte for 1.årsstudentene.

Ut fra svarene mener vi avkryssingen er med på å bevisstgjøre studentene de læresituasjoner som sykehjemmet kan tilby, og når de krysser av blir de minnet på de oppgaver som de ikke har utført.

Ved at praksisfeltet har konkretisert de læresituasjoner som representerer deres funksjons- og ansvarsområde på den enkelte avdeling, mener vi dette har vært med på å bidra til at praksisstudiene har høynet kvalitet. Veiledningen av studentene retter seg mot studiestedets aktuelle faglige utfordringer. Konkretiseringen ser også ut til å virke motiverende på studentene. Dette gjelder både de studenter med praksis fra før og de uten helsefaglig erfaring.

6.semesterstudentene mener at skriftliggjøringen av læresituasjonene forenkler læringsprosessen, spesielt gjelder dette i ”bli kjent fasen”. Studentene gir ellers uttrykk for at heftet er en hjelp i planlegging og strukturering av individuelle innlæringsmål og ulike læresituasjoner. Det er interessant å sammenligne disse svarene med informantenes (kontaktpersonenes) svar i Delrapport 10. Der det i samme evalueringsspørsmål fremkommer at veilederne ved de fire sykehjemmene mener at skriftliggjøringen letter veiledningen, og er bevisstgjørende og skaper motivasjon i veiledningen.

Metodisk sett ser vi i ettertid at vi burde hatt studentene med i samarbeidsgruppa. Dette hadde gitt studentene et større eierforhold til prosjektet og læresituasjonene. Samtidig kunne vi ha fått utdypet svarene i spørreundersøkelsen ved å ha dialog med studentene i et fokusgruppeintervju.

Samarbeidsgruppas mål var at prosjektet kunne bidra til å rekruttere dyktige sykepleiere til Høgskolens satsingsområde som er kommunal helsetjeneste med basis i eldreomsorg. Dersom 3-årsstudentene erfarer mangfoldet og de spennende faglige utfordringer som pleie og omsorgstjenesten i kommunen har å by på, kan dette motivere for å søke arbeid innenfor dette feltet. Vi har erfart, og fått tilbakemelding fra praksis på, at rekrutteringen til de sykehjem som nå er involvert i prosjektet har vært god.

Det er nå i alt 14 sykehjem i Oppland som har egne Velkomsthefter. Vi har en stor utfordring i å markedsføre disse heftene som et læremiddel internt i høgskolen og på sykehjemmene.

Vi ønsker videre å jobbe for at alle sykehjemmene som har studenter skal utvikle sine egne Velkomsthefter, og bruke disse aktivt i kvalitetssikring av studentenes praksis.

REFERANSER

- Bøe Nyhus, H og Gundersen K. M. (2001). *Teori i praksis – teori for praksis, delrapport nr. 5: Studentens møte med praktisk virkelighet*. HIG FOU – rapport
- Eikeland, O., *Aksjonsforskning – empirisk forskning, organisasjonsutvikling eller filosofi*. i Sosiologi i dag, 1994
- Engelien. R.I. og Nordhagen. S. (2003) *Teori i praksis – teori for praksis, delrapport nr. 10* Læresituasjoner i pleie og omsorgstjenesten i kommunen. HIG FOU - rapport
- Fagermoen, MS., (1993). *Sykepleie i teori og praksis- et fagdidaktisk perspektiv*. Oslo Universitetsforlaget i Oslo
- Granum, V., og Solvoll, BA., (1997). *Sykepleieren den forskende praktiker*. Oslo: Tano Aschehoug AS
- Heggen, K., (1995). *Sykehuset som "klasserom"*. *Praksisopplæring i profesjonsutdanningene*. Oslo. Universitetsforlaget
- HIG. (1999). *Mot år 2001, strategiplan for Høgskolen i Gjøvik*
- Horntvedt R. og Kirkjebø V. (2000). *Blått + Gult er Grønt. Gjensidig kompetanseheving – et resultat av endret praksisveiledning innen sykepleierutdanningen*. Høgskolen i Vestfold. Notat 7/2000
- Hummelvoll, J.K. red. (2003) *Kunnskapsdannelse i praksis Handlingsorientert forskningssamarbeid i akuttpsykiatrien*. Oslo:Univeritetsforlaget
- Imsen, Gunn. (1997) *Lærerens verden. Innføring i generell didaktikk*. Tano Aschehoug
- Kalleberg, R., *Konstruktiv samfunnsvitenskap. En fagteoretisk plassering av aksjonsforskning*, Oslo, Institutt for Sosiologi, Universitetet i Oslo, Rapport nr.24/92.
- Kirkevold, Marit.(1996) *Vitenskap for praksis?* Ad Notam Gyldendal, Oslo 1996
- KUF. (jan.2000) *Rammeplan og forskrifter for 3 årig sykepleierutdanning*. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
- Mekki, Tone Elin og Tollefsen Sissel (1998). *Utvikling av læreplaner for praksis – et samarbeid mellom Haukeland sykehus og Høgskolen i Bergen*. Rapport nr. 9/98. Høgskolen i Bergen
- Sosial- og helsedepartementet, (1997). Rundskriv om: *Kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene*.
- Vestar, E., (1999). *Teori i praksis – teori for praksis, delrapport nr. 1: Prosjektets teoretiske grunnlag - Anbefalinger*. HIG FOU – rapport